КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИМІРИ МИСТЕЦТВА

DOI: https://doi.org/10.28925/2519-4135.2024.57
УДК 745/749: 069]: 378.6(477-25)

Тетяна Анатоліївна УЛЬЯНИЧ
директор Благодійного Фонду «НАЦІЯ», співучасниця Міжнародного
культурно-просвітницького фонду родини Ульяничів,
співзасновниця колекції «Старожитності Ульяничів»,
Київ, Україна,
ORCID: 0009-0007-7000-6917
e-mail: tetyanaulyanych@ukr.net

КРЕАТИВНИЙ ПРОСТІР МУЗЕЮ УКРАЇНСЬКОГО ПОБУТУ КИЇВСЬКОГО СТОЛИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Анотація. У статті досліджено феномен креативного про стору Музею українського побуту як середовища, що сприяє не тільки емоційному переживанню історичної пам'яті, а й творчим процесам і мистецькій рефлексії. Аналіз свідчень учасників музейнихзаходів демонструє, що взаємодія з автентичними артефактами активізує глибокі емоційні процеси. Міфодизайн музею, що його створено на основі приватної колекції старожитностей Ульяничів в інфраструктурі державного закладу, дозволив облаштувати унікальний символічний простір, де експонати набувають нового значення. Відвідувачі сприймають музей як місце особистісної трансформації, де відбувається занурення у стан натхнення, творчого потоку, і де вони проходять

всі стадії творчого процесу - від задуму до втілення. При цьому відзначається терапевтичний потенціал музейного середовища, що сприяє психологічному відновленню, подоланню стресу та розвитку особистісної гармонії. Ця стаття є першою у циклі досліджень про Музей українського побуту Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та музейну діяльність родини Ульяничів загалом. Результати дослідження підкреслюють значущість музею не лише як сховища артефактів, а й як динамічного креативного простору, що стимулює творчу активність, сприяє збереженню національної ідентичності та слугує інструментом емоційного і духовного перезавантаження у сучасному урбанізованому суспільстві.

Ключові слова: креативний простір, музейний простір, творчий стан, стан потоку, творчий процес, мистецька рефлексія, музейні заходи, національна ідентичність, культурна спадщина, музеологія

Вступ. У далекому 1988 році, ще коли Україна входила до складу СРСР, а українські школи мали тільки одну освітню програму на всю багатомільйонну країну і самодіяльність в освіті була можливою тільки серед обраних, у невеличкій Київській школі над Русанівською протокою йшли батьківські збори. Узалі– гул невдоволення, чути поодинокі викрики: «Тут вам не цирк!», «Займіться справами!», «Ми дітей не прохолоджуватися віддавали!» Вчителі стояли обабіч сцени, дивилися у вікно, дехто м’яв безпорадні папірці. І тоді на сцену вийшла директорка школи, спокійно обвела поглядом натовп і... заспівала. «Гиля, гиля, гусоньки» потонули в лементі батьківської «наради», та за два-три рядки гомін зтишився, доєдналися спочатку поодинокі голоси вчителів, якась із матерів

почала підтягувати другим голосом, потім ще, ще... Дехто з батьків нервово вставав, кидав: «Та робіть, що хочете!» – і йшов до виходу. За якусь хвилину зала на 300 осіб співала хором народну пісню про гусей, про дівчину, про вечір, про річеньку... і шкільні стіни ще не чули хору на таку кількість голосів.

Так закінчилася війна батьків проти чи не найпершої спроби створити загальношкільний творчий простір у радянській Україні, здійсненої легендою української освіти, педагогом-новатором, доктором філософії, членом-кореспондентом Національної академії педагогічних наук України – Василиною Миколаївною Хайруліною. Побудована нею «Школа Радості» – Український колеж імені Василя Сухомлинського – існує досі, а його вихованці звершують' неймовірні успіхи в науці, мистецтві, політиці, дипломатії та бізнесі в Україні та за кордоном.

Від того дня пройшло 20 років, і в далекій Америці Стівен Джонсон – представник того самого покоління батьків, які влаштували мітинг проти створення креативного простору в радянській середній школі, у своєму світовому бестселері Where Good Ideas Come From: The Natural History of Innovation (переклад автора: «Звідки беруться хороші ідеї: народження і доля інновацій») написав:

“If you look at history, innovation doesn’t come just from giving people incentives; it comes from creating environments where their ideas can connect” (переклад автора: «Якщо ви поглянете на історію, то побачите, що інновації виникають не лише завдяки стимулюванню людей; це відбувається завдяки створенню середовища, в якому їхні ідеї можуть поєднуватися»). (6)

Пройшло 40 років і до людства дійшло: без місць,

що стимулюють творче мислення, йому загрожує зупинка культурного та інтелектуального розвитку. Суспільство ризикує загрузнути в рутині, втратити здатність до інновацій і адаптації. Це може призвести до стагнації науки, мистецтва й технологій, ослаблення зв'язку між поколіннями та занепаду культурної спадщини. У довгостроковій перспективі людство ризикує перетворитися на закостенілу, неадаптивну систему, нездатну до еволюції та прогресу.

Постанова проблеми. Сучасний світ, що переживає стрімкі соціокультурні зміни, гостро потребує переосмислення історичної пам'яті, збереження національної ідентичності та розвитку творчого потенціалу людства. У цьому контексті музеї вже не є лише сховищами матеріальної спадщини, а перетворюються на осередки культурного діалогу, простори емоційного занурення та творчої самореалізації. Відвідувач, опиняючись у середовищі автентичних артефактів, не лише засвоює історичний матеріал, а й проживає його через власний досвід, занурюється у процес рефлексії, часто досягає стану творчого натхнення і навіть катарсису. Проте механізми цієї взаємодії залишаються недостатньо вивченими. В українському науковому дискурсі недостатньо уваги приділено ролі музейного простору в стимулюванні творчих процесів, що визначає актуальність проведеного дослідження. Як саме музейне середовище стимулює креативні процеси? Яким чином матеріальна і нематеріальна культурна спадщина сприяє виникненню емоційного резонансу? Чи можна говорити про терапевтичний ефект такої взаємодії? Ця стаття розглядає Музей українського побуту як особливий

культурний простір, де історія стає живою, а креативність набуває нових форм. Спираючись на емпіричні дані — відгуки відвідувачів, спостереження за їхньою взаємодією з експонатами, досвід мистецьких заходів, — дослідження висвітлює механізми, що роблять музей не лише місцем збереження минулого, а й тригером творчих процесів, простором емоційного перезавантаження та засобом укріплення культурної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Креативний простір став об'єктом дослідження соціологів, архітекторів, дизайнерів, філософів та урбаністів. Незаперечним авторитетом у вивченні креативних просторів є Річард Флорида – американський соціолог та економіст, відомий своїм поняттям «творчого класу» та книгою «Креативний клас: люди, які створюють майбутнє». Його дослідження, присвячені впливу креативності та інновацій на розвиток міст, стали відправною точкою для багатьох учених по всьому світу. У цьому контексті варто також згадати британського дослідника Ч. Лендрі, автора концепції «креативного міста», та географа П. Холла, який глибоко аналізував урбаністичні процеси. Суттєвий внесок у розуміння феномену креативних просторів зробили американські дослідники Н. Котлер, Е. Каррід-Халкетт, К. Лінч. Світова наукова думка неодноразово посилається на праці М. Вільямса, Д. Девіса, Н. Джексона, К. Робінсона, Е. Верхагена та Р. Фішера, які розкривають різні аспекти взаємодії простору, культури та інновацій.

В Україні вивченням креативних просторів займаються численні дослідники, кожен із яких робить важливий внесок у розуміння цього явища в національному контексті. Це, зокрема, О. Брежнєва-Єрмоленко, Н.

Венгерська, К. Голубчак, С. Давимука, Л. Федулова, М. Ілляхова, О. Лещенко, К. Ніколенко, В. Зінченко, Г. Назарова, Ю. Сотнікова, В. Окорський, В. Валюх, А. Пакуліна, О. Свінцицька, В. Ткачук. Особливо цікаві концепції пропонують А.Петренко-Лисак та Х. Плецан.

Дана ж робота у теоретичній своїй частині по більшості спирається на дослідження М.Чиксентмігаї, С. Джонсона, С. Давимуки, Л. Федулової, хоча корисними в контексті даного дослідження стали і статті О. Лещенка, Р.Ткаченко та В. Огнев'юка.

Мета дослідження. Дослідити особливості функціонування Музею українського побуту КСУ імені Бориса Грінченка як креативного простору, виявити механізми емоційного занурення в процес творчості в його умовах, а також дослідити взаємозв'язок між автентичними матеріальними артефактами, культурною пам'яттю та емоційним станом учасників.

Результати. Креативність, що походить від латинських creare («творити») і crescere («рости»), проявляється у здатності генерувати нові ідеї та адаптуватися до інновацій. Творча особистість або креатор – це індивід із нестандартним мисленням, високою уявою, відкритістю до нового досвіду, інтуїцією, наполегливістю та незалежністю суджень. Креативний процес включає підготовку, інкубацію, осяяння та реалізацію, а його кульмінацією є творчий акт – момент інсайту та перетворення задуму у форму. Ефективність креативного процесу залежить від внутрішніх (мотивація, досвід, воля) і зовнішніх (ресурси, соціальна підтримка, культурний контекст) факторів. Важливу роль відіграє креативний простір – фізичне й психологічне середовище,

що стимулює натхнення, формує психологічний комфорт, а за Чиксентмігаї М. посилює стан «потоку», сприяє соціальній взаємодії та адаптивності. (5) Гармонійне поєднання зовнішніх стимулів (світло, кольори, звуки, текстури) та внутрішніх когнітивних механізмів підвищує продуктивність і ефективність творчого процесу. Сприятливе середовище активізує психофізіологічні процеси, підвищує когнітивну активність емоційну залученість, запускає інтенсивний потік ідей. Таким чином, якісне творче середовище є ключовим чинником розвитку креативності, забезпечуючи оптимальні умови для натхнення, продуктивності й інноваційних рішень.

Креативні простори як феномен формувалися на перетині мистецтва, науки й інновацій, еволюціонуючі відповідно до суспільних змін. Вони поєднують фізичні та віртуальні складові, стимулюючи творчість, співпрацю та інновації. Основними компонентами є просторове середовище, технологічне оснащення, соціальна взаємодія та цифрові платформи. За масштабом вони поділяються на макро-, мезо- та мікроформати — від цілих регіонів до окремих творчих майстерень. Також існують спеціалізовані простори, орієнтовані на освітні, інклюзивні або терапевтичні функції. Як міждисциплінарне явище креативні простори інтегрують міську географію, архітектуру, культурологію, економіку, соціологію та ІТ. Попри критику щодо комерціалізації, джентрифікації та втрати автентичності, вони залишаються потужним інструментом розвитку культурних середовищ і залучення інвестицій. Лещенко О. В. підкреслює, що їхня відсутність веде до відтоку творчого потенціалу та зниження привабливості територій. (2, ст. 68) У різних країнах ці

простори мають свої особливості: у США вони переважно технологічні, у Європі підтримуються державою, а в Україні розвиваються в контексті місцевих ініціатив. Водночас український креативний сектор ще не відповідає світовим стандартам через нестачу фінансування, обмежений доступ до технологій та недостатню увагу до естетичної складової. Креативні простори дедалі більше інтегруються в освітню сферу, стимулюючи дослідницькі ініціативи, інноваційні методики та творче самовираження студентів. Особливу роль у цьому процесі відіграють музеї, які трансформуються з традиційних експозиційних майданчиків у динамічні освітні та креативні хаби. Вони поєднують історичну спадщину з сучасними технологіями, пропонуючи інтерактивні форми взаємодії. В умовах війни українські музеї зазнають значних викликів, зокрема скорочення туристичних потоків, але продовжують відігравати ключову роль у збереженні культурної пам’яті, підтримці соціокультурного життя та міжнародному просуванні національного бренду. Це посилює їхню значущість як стратегічних елементів культурної дипломатії у післявоєнній реконструкції.

Фото № 1. *Центральна експозиція Музею українського побуту у фойє КСУ імені Бориса Грінченка у Дніпровському районі міста Києва*

Музей українського побуту – це історико-етнографічний осередок, інтегрований у навчально-культурний простір Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка (фото № 1). Відмінною рисою цього осередку є формування його колекції на основі приватного зібрання артефактів українських колекціонерів Ульяничів. Проєкт «Старожитності Ульяничів» є багаторічною культурно-просвітницькою ініціативою, реалізованою кількома поколіннями родини Ульяничів. Представники цієї родини у різні періоди заснували шість етнографічних і краєзнавчих музеїв на базі освітніх установ Хмельницької та Сумської областей, а також у місті Києві. Загалом протягом кількох десятиліть було зібрано понад 10 тисяч експонатів, із яких близько 5 тисяч залишаються у приватній власності родини, тоді як решта формують музейні фонди навчальних закладів, де працювали Ульяничі. Багаторічний

досвід у сферах творчості, педагогіки, музейної справи та наукових досліджень сприяв інтеграції родини Ульяничів у діяльність Київського університету імені Бориса Грінченка, де вони продовжують реалізацію культурно-освітніх ініціатив (фото № 2).

Фото № 2. *Співзасновник колекції «Старожитності Ульяничів» А.А. Ульянич (16.04.1951 – 05.03.2020) та ректор КСУ імені Бориса Грінченка В. О. Огнев'юк (10.04.59 – 21.10.2022) під час відкриття Музею українського побуту 15 лютого 2013 року*

Сьогодні Музей українського побуту — це це жива, динамічна, багатовимірна платформа, що виходить за межі вузького музейного формату й набуває нових значень. Тут зустрічаються мистецтво, наука, духовність, волонтерство. Тут формуються нові культурні практики, що поєднують давню спадщину з актуальними викликами сучасності. Тут традиція — не минуле, а безперервний творчий процес. Взаємодія ж креативного простору Музею з іншими

підрозділами Університету Грінченка подібна до структури природних і математичних фракталів, де кожен елемент є відображенням цілісної системи, зберігаючи при цьому власну унікальність. Такий підхід свідчить про високий рівень корпоративної культури університету та реалізацію ідей його засновника й ректора В. О. Огнев'юка. Він додає: *«Для уникнення своєї смерті університет має відмовитися від консервативної структури та здійснити перехід до гнучких організаційних моделей, здатних швидко реагувати на запити суспільства, зокрема, національного та міжнародного ринків праці, реалізовувати інноваційні проєкти, а після досягнення поставлених цілей знову трансформуватися з урахуванням нових завдань і пріоритетів. Ієрархія кафедр, науково-дослідних лабораторій і центрів університету має бути доповнена (а почасти і замінена) гнучкою моделлю тимчасових інноваційних, наукових, творчих колективів, спроможних продукувати нове знання, технології чи реалізовувати освітні програми і поступатися більш ефективним організаційним моделям взаємодії.» (3, с. 3)*

За Е.Верхагеном, в університетах потрібно створити екосистему для підготовки фахівців для креативних індустрій, яка включатиме стажування, практики, студентські конкурси, спілкування з успішними практиками і забезпечить постійний контакт з реальним креативним бізнесом; університети, які готують фахівців для креативної економіки, мають побудувати свою систему навчання на виявленні схильності студентів і забезпеченні супроводу у розвитку їх таланту; необхідно створювати креативні простори для розвитку креативного мислення студентів будь-яких спеціальностей, можливості

для роботи в команді студентів креативних та інших спеціальностей, наприклад для вирішення певних бізнес-завдань. (1, с. 379)

Від 2013 року Музей українського побуту став нелише збереженою частинкою минулого, а й живою платформою для комунікації, що об'єднує дослідників, освітян, студентів і всіх, хто прагне пізнати глибини української традиції. Тут проводяться заняття з етнопедагогіки, профорієнтаційна робота, а також створюються умови для повного занурення в автентичну атмосферу народної культури. Завдяки сучасному технічному оснащенню музейний контент набув інтерактивних форм, що не лише розширило аудиторію, а й підвищило її рівень залученості. Важливим чинником інформаційної діяльності музею є активна присутність у соціальних мережах, де здійснюється діалог як із відвідувачами, так і з науковою спільнотою. Одним із ключових напрямів діяльності музею є організація виставок, екскурсій, історичних реконструкцій та презентацій наукових досліджень. Особливу роль він відіграє у проведенні виховних годин, тематичних вечорів та святкових заходів, що регулярно відбуваються в університеті. Адже осередок несе не лише освітню, а й культурно-просвітницьку місію у взаємодії з молоддю. Студентська спільнота залучена до діяльності музею на всіх рівнях: від навчальних досліджень з культурної антропології та народознавства до документування музейних колекцій та організації виставкових проєктів. Молодь активно бере участь у розробці освітніх програм, що охоплюють створення інтерактивних лекцій, майстер-класів, поповнення цифрових архівів музею та організацію культурних подій.

Важливим видом діяльності музею є створення інтерактивних експозицій, орієнтованих на широку аудиторію. Від моменту заснування він функціонує не просто як сховище матеріальної спадщини, а як креативний простір, що оживає у процесі взаємодії з відвідувачами. Визначна подія у його становленні – урочисте відкриття у форматі театралізованого дійства, яке співпало зі святкуванням Стрітення. Вихованці дошкільного навчального закладу №619 Дніпровського району представили художньо-обрядову виставу «Зустріч Зими і Весни». Вона поєднала у собі декламацію віршів, виконання народних пісень, танців, а також театралізовані сценки з персонажами «Зими» та «Весни».

Креативний простір Музею українського побуту — це живий організм, що пульсує у ритмі народної культури, притягує до себе людей, відкритих до пізнання, залучає їх у вир музейних подій. Тут відвідувач не просто споглядає минуле, а проживає його, торкаючись до полотна історії власними руками — через майстер-класи з народних ремесел, дегустацію традиційних страв, вбирання у стародавні строї. Саме через тактильний досвід, запахи, звуки, зорове насичення дивовижним візуальним рядом відбувається занурення в особливу атмосферу і в цьому місці виникає феномен творчого потоку.

Яскравим прикладом колективного творчого акту та масової театралізованої обрядової дії стало святкування Колодія (фото № 4 та фото № 5). Це дійство поєднало народний звичай гостинного застілля з інтерактивними майстер-класами та благодійною ініціативою на підтримку Збройних Сил України.

Фото № 4. *Масова театрально-обрядова дія «Колодій». Завідувачка Музею Г. І. Ульянич знайомить гостей з обрядом «Народження Колодки».*
Фото № 5. *Обряд проводжання "Зими"*

Ще одним наскрізним волонтерським проєктом стала акція «Лялька-мотанка народам світу» (мал. №1). Це вже не просто ремесло, а сакральний акт, що відроджує давні традиції оберегового мистецтва. Створені руками майстрів і учасників проєкту ляльки не лише мандрують світом через онлайн-ярмарок, а й несуть у собі глибокий зміст: зв'язок поколінь, тепло рук, символічний код нації. З метою науково-методичної підтримати проєкту, Музей розробив навчальні матеріали та відеоуроки за участю провідних народних майстрів України.

Мал. № 1. *Банер акції «Лялька-мотанка народам світу» в соціальних мережах*

Серед проєктів, що торкаються самого серця української ідентичності – відтворення обряду «Хусткування». Захід,реалізованийспільноз Національним музеємнародноїархітектури тапобуту України («Пирогів»), повертає до життя втрачені знання про традиційні способи пов'язування хустки. Це не просто демонстрація техніки — кожен вузол, кожен візерунок розповідає свою історію, а вишукані лекції розкривають символіку цього елемента українського строю. Усі зібрані під час проведення обряду кошти було спрямовано на підтримку музею в Пирогові, а сам обряд «Хусткування» відтоді став щорічною подією, що проходить у Міжнародний день хустки за участі співробітниць експлуатаційного відділу корпусу КСУ імені Бориса Грінченка на Русанівці під керівництвом Г. М. Семеняки (фото № 6).

Фото № 6. *Щорічний обряд «Хусткування» за участі співробітниць експлуатаційного відділу КСУ імені Бориса Грінченка під керівництвом Г.М.Семеняки*

У рамках навчальної програми Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Університету Грінченка в Музеї українського побуту систематично організовуються майстер-класи з традиційних видів народного мистецтва. Вони – не просто навчання, а акт глибокого занурення у сакральний світ символів. Учасники надають перевагу автентичним напрямкам, що дозволяє їм не лише оволодіти практичними навичками, а й долучитися до збереження нематеріальної культурної спадщини. Одним із таких заходів стала майстерика з декорування тканини «Українська народна вибійка». Її провели професорка кафедри декоративного мистецтва та реставрації А. А. Руденченко та керівниця Музею українського побуту Г. І. Ульянич (фото № 7 та фото № 8).

Фото №№ 7, 8. *Майстерика з декорування тканини «Українська народна вибійка». Викладач – професорка А.А.Руденченко*

Важливим напрямом діяльності Музею є створення сценічного простору для культурно-мистецьких заходів, що включає оформлення декорацій, забезпечення костюмами та реквізитом театральних постановок, концертів, флешмобів тощо. Першим проєктом у цій сфері стала співпраця з аматорським театром «Корельйони». Зокрема, професорсько-викладацький склад Київського столичного університету імені Бориса Грінченка разом зі студентами долучився до постановки вистав «Кайдашева сім'я» та «На Кожум'яках». Вистави ожили в обрамленні автентичних декорацій, що додало глибини сприйняттю. А сценічні костюми з колекції «Старожитності Ульяничів»

стали не просто реквізитом, а додатковим виразним засобом сценічного мистецтва (фото № 9).

Фото № 9. *Викладачі і студенти аматорського театру КСУ імені Бориса Грінченка «Корельйони» після вистави*

Експонати з колекції «Старожитності Ульяничів» було залучено і до реконструкції національного костюма у постановці музичної казки-феєрії Бориса Грінченка «Русалчин Великдень». Студентки Педагогічного інституту Університету Грінченка були вбрані у вишиті сорочки віком 100–150 років. Захід відбувся під керівництвом викладачки кафедри початкової освіти І.Г.Толубко (фото № 10).

Фото № 10. *Фрагмент постановки казки-феєрії Бориса Грінченка «Русалчин Великдень» у садку КСУ імені Бориса Грінченка*

Автентичне костюмування стало одним з основних виразних засобів пластичної трансформаційної вистави «Метаморфози», режисером якої виступила кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії Факультету музичного мистецтва і хореографії Університету Грінченка Л. М. Андрощук. Хореографічна композиція була присвячена архетипу Богині-Матері-України (фото № 11).

Фото № 11. *Фрагмент вистави студентів КСУ імені Бориса Грінченка «Метаморфози». Режисер – Л. М. Андрощук*

Музейний простір здатний змінювати настрій і свідомість людини, особливо пізно ввечері. У цьому переконалися учасниці своєрідної «ночі у музеї» — Заслужена артистка України Р. Лоцман разом зі студентками Університету ім. М.Драгоманова Марією Лямберт та Юліаною Івановою. В тихому безлюдному просторі університетського корпусу містично звучали народні пісні у їх виконанні. Готувався відеоматеріал до міжнародного конкурсу «Збережи мову і культуру своєї бабусі». Увібравшись в старовинні строї, дівчатка змогли підсилити художню виразність своїх артистичних образів. Сорочки було обрано відповідно до етнографічного регіону свого походження: одна з учасниць одягнула карпатський стрій, інша — подільський, а викладачка Р. Лоцман — традиційний одяг Подніпров'я (фото № 12).

Фото № 12. *Підготовка відеоматеріалів до міжнародного конкурсу «Збережи мову і культуру своєї бабусі» за участі*

студенток УДУ імені Михайла Драгоманова М. Лямберт та Ю. Іванової, а також їх викладачки – Заслуженої артистки України Р. О. Лоцман

Навіть у найтяжчі часи музей не припиняв своєї діяльності. Навесні 2022 року, коли Київ переживав найважчі моменти облоги, частина експонатів залишалася в приміщенні університету на Русанівці, а сама їхня присутність стала символом стійкості, підтримки, зв'язку з глибинами історії. Відчуття приналежності до великої традиції допомагало тим, хто перебував у бомбосховищі, знаходити внутрішню опору.

Осінь та зима 2022–2023 років принесли відключення електроенергії через масові бомбардування та змусили шукати нестандартні рішення. Як наслідок

народилося багато креативних ідей, одна з яких належить декану Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Остапу Вікторовичу Ковальчуку. «Instagram-Вечорниці» — унікальний проєкт, що поєднав традиційні українські обрядові практики з цифровими технологіями. Весільні ритуали відтворювалися студентами та викладачами, фіксувалося на ретро-камеру, що могла працювати без живлення, відомим фотографом та викладачем Факультету Олегом Маловим та поширювалося у соцмережах. Іронія долі: сучасні технології стали інструментом для збереження архаїчних традицій. Через відсутність електроенергії частина зйомок відбувалася при світлі свічок, і це надало зображенням особливої естетичної виразності (фото № 13).

Фото № 13. *«Instagram-Вечорниці» в КСУ імені Бориса Грінченка. Фотосесія ретро-фотокамерою О. І. Малова*

Музей українського побуту, заснований на базі колекції «Старожитності Ульяничів», здобув широку

впізнаваність не лише в мистецьких колах Києва, а й на загальнонаціональному рівні. Його відвідувачами є учнівські та педагогічні колективи шкіл, дитячих садків, закладів вищої освіти, представники благодійних фондів, а також учасники програм Університету третього віку. Окрім основної діяльності, музей розширює сферу співпраці, долучаючись до культурно-освітніх ініціатив у Київському Музеї Гетьманства, Музеї-квартирі Віктора Косенка (фото № 14), Благодійному Фонді «Карітас» та Національній академії педагогічних наук України.

Фото № 14. *Квартира-музей Віктора Косенка. Завідувачка Музею українського побуту Г.І.Ульянич та Заслужена діячка мистецтв*

України О. П. Петрикова на одному з творчих вечорів у рамках програми «З Києвом і для Києва»

Безперечно, дослідження механізмів формування емоційного стану під час творчого процесу залишається актуальним завданням, що потребує подальших наукових розвідок та заслуговують на глибше теоретичне

осмислення. На основі довготривалого спостереження та неформальних опитувань учасників заходів у межах креативного простору музею було зафіксовано унікальні переживання, пов'язані з творчим зануренням та входом у стан «потоку».

Алла Андріївна Руденченко – завідувачка кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну, доктор наук, професор, організатор майстерики з декорування тканини «Українська народна вибійка»: *«...Майстер - клас з вибійки ми недаремно проводили в музеї, тому що там особлива атмосфера, пов'язана зі старовинними ремеслами і промислами. Старовина навіює особливий стан. Студентів оточують автентичні речі, які нагадують про ті часи, коли звичайні люди ставали майстрами і творили на полотні дива, вкладаючи у свої вироби душу і любов...»*

Людмила Михайлівна Андрощук – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії Факультету музичного мистецтва і хореографії, режисер вистави «Метаморфози»: *«...Торкаюся рукою вишиванки і провалююся в інший світ. Моя прабабуся сидить під іконами у вишиванці. На її подвір'ї дерево мого роду - стара яблуня з червоними плодами. Так радісно і боляче водночас, ніби блискавкою пронизує тіло. Ні, я ніколи не забуду, хто я, допоки буду мати змогу торкнутися до цієї вишиванки. Я думала, що ці юні діти забули про свій рід. Та вони вдягають старовинні вишиванки і пригадують, хто вони, тому що в символах вишивки живуть архетипи рідної України. І в потоці неймовірної сили роду дух предків звертається до майбутніх поколінь через танцюючу дівчинку в старовинній вишиванці... Богиня-матір,*

напевно, мала саме таке вбрання, в якому вишивкою сплелися нитки долі. Вони сяють, ніби вплелися в полотно вчора, а не сотні років тому. І дівчата, що їх одягнули, одразу стали Богинями древнього роду Українців. Це не просто вбрання - це містична сила нашого роду, броня нашої ідентичності...»

Руслана Олександрівна Лоцман – Заслужена артистка України, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри вокалу Факультету мистецтв ім.А.Авдієвського УДУ ім. М. Драгоманова, учасниця заходів креативного простору Музею українського побуту: «Випадково потрапивши до університету, я побачила в коридорах українські старожитності. Це мене заінтригувало і я пішла, як-то кажуть, «на нюх». Зазирнула у єдині відкриті двері, і звідти почулося: *«Заходьте, заходьте!» І звідувачка музею, Галина Іванівна Ульянич, розпочала для мене персональну екскурсію, хоча на той момент ми навіть не були знайомі. З тих пір я і мої діти співаємо тут, бачимо ці заходи. Це ж не просто музей, це живий музей, де відбуваються живі події, демонструються народні звичаї. І це унікально, бо в багатьох музеях не дають до тієї сорочки навіть підійти. А тут можна жити, торкатися, відчувати цю енергію і навіть вбиратися в ці артефактні речі, створюючи власний сценічний образ. Я такого ніде не бачила, а я багато де виступаю...»*

Міфодизайн Музею українського побуту формує унікальну символічну систему, насичену власними історіями, легендами та традиціями. Протягом 12 років серед викладачів і студентів Київського столичного університетуіменіБорисаГрінченкасформуваласяпрактика короткотривалих візитів до Музею як засобу емоційного

перезавантаження. Відвідувачі використовують музейний простір як місце для натхнення, рефлексії та усамітнення. Умови сучасного мегаполісу з його високою інтенсивністю інформаційних потоків зумовлюють потребу у просторах, що сприяють психологічному відновленню.

Валентина Вікторівна Попова-Бачинська – випускниця КСУ імені Бориса Грінченка, дитячий психолог Благодійного Фонду «Карітас-Україна», учасниця креативного простору Музею українського побуту: *«Це простір мого духовного відновлення, тут відкриваються мої потоки енергії, настає ясність думок. Спадщина пращурів дозволяє знову і знову відшукувати сили для життя і натхнення для творчості. Це місце, куди хочеться повертатися, бо в кожному експонаті є щось дороге серцю.»*

Юрій Юрійович Савченко – доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти, доктор філософії, співорганізатор урочистого відкриття Музею українського побуту КСУ імені Бориса Грінченка ***«...Долучаючись до створення експозиції, ти стаєш частиною Таїнства. У ньому ти із затриманим подихом занурюєшся у підсвідоме буття Українців. І це те дійство, в якому відчуваєш Дух Нас Самих...»***

Ми бачимо, як взаємодія з автентичними артефактами – предметами традиційного побуту, народного мистецтва та сакральної культури – сприяє формуванню особливого емоційного стану. Він стає каталізатором творчої діяльності. Такий феномен творчого натхнення в музейному просторі можна пояснити кількома ключовими механізмами. По-перше, це вплив матеріальної культури на сенсорне

сприйняття. Дотик до тканини, текстури дерева чи металу, запах старовинних речей – усе це створює унікальний тактильний досвід, що поглиблює емоційне залучення. Наприклад, Людмила Андрощук зазначає, що проста дія – дотик до вишиванки – викликає глибокий стан занурення: у пам'яті спливають образи предків, виникає відчуття єдності з минулим. По-друге, музейне середовище активує символічне мислення та архетипові образи. Традиційні візерунки, орнаменти, предмети побуту містять закодовану інформацію, яка на рівні колективного несвідомого викликає резонанс. Цю ідею підтверджує Руслана Лоцман, наголошуючи, що автентичні речі є не просто музейними експонатами, а джерелами енергії, здатними впливати на емоційний та духовний стан людини. По-третє, сам простір музею слугує своєрідною «капсулою часу». Він дозволяє відвідувачам вийти за межі повсякденності та увійти у змінений стан свідомості. За К. Кастанедою – «зсунути точку зборки», змінити сприйняття реальності. Досвід митців і педагогів, які проводили заходи у креативному просторі музею, засвідчує, що він є місцем «сили». І це особливо важливо в умовах динамічного мегаполісу. Підтверджує думку і Валентина Попова-Бачинська, яка сприймає музей як простір емоційного та духовного перезавантаження та допомагає знаходити нові сенси у творчості та житті. У такий спосіб музей стає не лише платформою для творчого самовираження, а й особливим середовищем, де через мистецькі практики людина йде до духовного очищення, відновлення і навіть переживає глибоке переродження.

«...Сучасні технології, інтерактивні програми, громадські заходи і освітні проєкти – це тільки інструменти,

якими музей вибудовує діалог з найрізноманітнішими верствами суспільства, прагнучи приєднатись до кожного. Драматургія креативного простору музею потребує глибокого тілесного проживання актора й архітектурного концепту приміщення, що налаштовує на емоційний зв'язок з індивідуальним споживачем...» – підсумовує нашу думку і Ткаченко Р. (4, с. 147)

Висновки. Зміна епох формує нові передумови для переосмислення ролі культурних інституцій. Індустріальна доба принесла механізацію, інформаційна – доступ до цифрових технологій, а сьогодні людство стоїть на порозі нової ери симбіозу людини та штучного інтелекту. Це кардинально змінює підходи до творчої та когнітивної діяльності. В умовах технологічних трансформацій з особливою силою постає концепція «сродної» праці, що належить Григорію Сковороді: творчість у її різних проявах є не лише способом самовираження, а й фундаментальною потребою людини. Вона приносить глибоке внутрішнє задоволення, адже є «працею милою душі». Тривалий час вважалося, що креативність – це виключна прерогатива людини, її ключова перевага над штучним інтелектом. Проте сучасні дослідження демонструють, що алгоритми не лише імітують творчі процеси, а й у багатьох аспектах перевершують людські можливості. І в у генерації нових ідей, і в створенні візуального та літературного контенту, і в сфері інноваційного дизайну. Водночас головною відмінністю людини від штучного інтелекту залишається її здатність до глибоких переживань, емпатії та рефлексії. Саме ці аспекти – емоційність і духовність – повинні стати наріжними каменями креативних просторів майбутнього. Збереження національної спадщини та

створення культурних практик, що апелюють до духовного світу людини, є тими стратегічними напрямами, які визначають подальший розвиток музею в умовах нових соціокультурних і технологічних трансформацій.

Список використаних джерел

1. Давимука, С. А., Федулова, Л. І. (2017). Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови. ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України". https://ird.gov.ua/irdp/p20170702.pdf

2. Лещенко, О. В. (2021). Створення креативних громадських просторів як інструментів відродження регресивних міст і регіонів. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління. https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/15.pdf

3. Огнев'юк, В. О. (2018). Український університет в добу експонентного розвитку. Освітологічний дискурс, (1-2), 20–21. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26280/1/V_Ognevjuk_OD_1_2_2018_IFF.pdf

4. Ткаченко, Р. (2024). Креативний простір музею: тенденції та новації. Мистецтвознавство. Актуальні питання гуманітарних наук, 79 (2). https://www.aphn-journal.in.ua/archive/79_2024/part_2/23.pdf

5. Чиксентмігаї, М. (2017). Потік. Психологія оптимального досвіду. Клуб Сімейного Дозвілля.

6. Johnson, S. (2011). Where Good Ideas Come From: The Natural History of Innovation. Riverhead Books.

References

1. Davymuka, S. A., & Fedulova, L. I. (2017). Kreatyvnyi sektor ekonomiky: dosvid ta napriamy rozbudovy [Creative sector of the economy: experience and directions of

development]. DU “Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy”. https://ird.gov.ua/irdp/p20170702.pdf

2. Leshchenko, O. V. (2021). Stvorennia kreatyvnykh hromadskykh prostoriv yak instrumentiv vidrodzhennia rehresyvnykh mist i rehioniv [Creation of creative public spaces as tools for the revival of regressive cities and regions]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia. https://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/1_2021/15.pdf

3. Ohnev’iuk, O. V. (2018). Ukrainskyi universytet v dobu eksponentnoho rozvytku [The Ukrainian university in the era of exponential development]. Osvitolohichnyi dyskurs, (1-2), 20–21. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/26280/1/V_Ognevjuk_OD_1_2_2018_IFF.pdf

4. Tkachenko, R. (2024). Kreatyvnyi prostir muzeiu: tendentsii ta novatsii [Creative museum space: trends and innovations]. Mystetstvoznavstvo. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 79(2). https://www.aphn-journal.in.ua/archive/79_2024/part_2/23.pdf

5. Csikszentmihalyi, M. (2017). Potik. Psykholohiia optymalnoho dosvidu [Flow: The Psychology of Optimal Experience]. Klub Simeinoho Dozvillia.

6. Johnson, S. (2011). Where Good Ideas Come From: The Natural History of Innovation. Riverhead Books.

Tetiana Anatoliivna ULYANYCH

Director of the «NATION» Charity Foundation,
Co-participant of the Ulyanych Family International Cultural and Educational Foundation,
Co-founder of the «Ulyanych Antiquities» Collection,

Kyiv, Ukraine.
ORCID: 0009-0007-7000-6917,
e-mail: tetyanaulyanych@ukr.net

Annotation. The article explores phenomenon of a creative space operated within a Museum of Ukrainian Household as an environment to inspire not only emotional experience of historical memory but also creative processes and artistic reflection. Analysing personal stories from participants of museum events demonstrates that interaction with authentic artifacts activates deep emotional processes.

Mythological design of the museum based on a private antique collection of the Ulyanych family and integrated with infrastructure of a state institution enabled creation of a unique symbolic space where exhibits get new meanings. Visitors perceive the museum as a place of personal transformation with outstanding inspiration, creative flow as well as experiencing all stages of a creative process from conception to realization. At the same time it is noted that the museum environment is of great therapeutic potential contributing to psychological recovery, stress relief and personal harmony. This article is the first one in a series of studies about the Museum of Ukrainian Household at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University as well as museum activities of the Ulyanych family in general. Receach results emphasize a significance of the museum not only as a storage of artifacts but also as a dynamic creative space that stimulates artistic activity, supports national identity and serves as a tool for emotional and spiritual recharging in modern urbanized society.

Keywords: creative space, museum space, creative state, flow state, creative process, artistic reflection, museum events, national identity, cultural heritage.